

Der burde oversættes mere litteratur fra tredjeverdenslande i Danmark – nigerianske Ayòbámi Adébéyò er indstillet til årets Booker Prize

De sociale forskelle er enorme i Nigeria, og når fattigdommen rammer, er man nødt til at klare sig selv. Foto: Wikimedia Commons.

Hans Henrik Fafner
10.08.2023

NY BOG // TREDJEVERDENSLITTERATUR – Den kvindelige nigerianske forfatter Ayòbámi Adébéyò har skrevet en stor roman, der netop er blevet nomineret til årets Booker Prize. Bogen er sluppet gennem nåleøjet, men den repræsenterer en vidtfavnende litteratur, der i alt for ringe omfang bliver oversat til dansk.

A Spell of Good Things

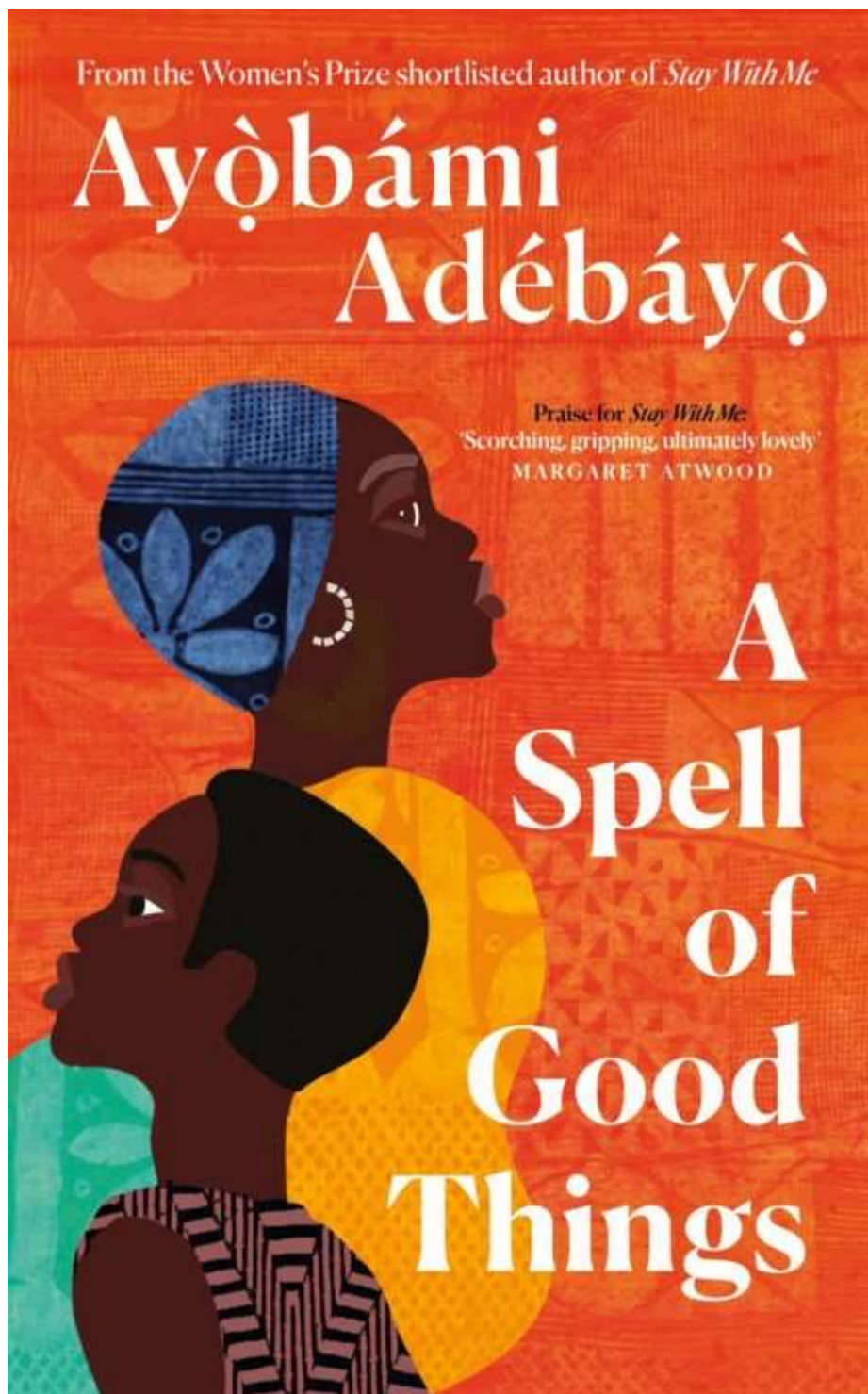
Af Ayòbámi Adébéyò
Cannongate Books
Er udkommet

Læser man statistikkerne og de internationale opgørelser, er Nigeria nok fattigt, men det hører slet ikke til i bunden af hierarkiet. Landet er rigt på råstoffer, og det har en

dynamisk finanssektor. Men når dette er sagt, er den nigerianske hverdag benhård og nådesløs for en stor del af befolkningen i Afrikas folkerigeste nation. De sociale forskelle er svimlende, og mere end halvdelen lever i ekstrem fattigdom.

Dette kan man godt betragte som bagtæppet for den nigerianske forfatter Ayòbámi Adébayòs roman *A Spell of Good Things*, der nu følger overbevisende op på hendes debut med *Stay With Me* i 2017. Det er en fortælling om to familier i hver sin ende af Nigerias sociale skala.

Wúràolá er ung reservelæge på et hospital i den sydvestlige Osun-provins, og hun går en tilsyneladende sikker fremtid i møde, fordi hun er datter af en velstående familie. Eniolá står i en helt anden klemt situation. Hans fattige forældre har valgt at satse skolepengene på den begavede lillesøster, så han vælger helt at forlade skolen for at blive stikirenddrenge på en systue, grundet på et spinkelt håb om, at han måske kan finde en vej til overlevelse ved at blive udlært som skrædder. Hvilket i øvrigt også koster penge, som han ikke har.

Ikke desto mindre er romanen blottet for politisk stillingtagen og social indignation. Forfatterens ærinde er at skildre en tilstand og menneskers reaktionsmønstre inden for denne, og det er i mesterlig udførelse. Det er et tema, som går igen i mange litterære sammenhænge, og det er hverdagen for millioner af mennesker verden over, hvor det så er den specifikke nigerianske vinkling, som giver bogen en særlig betydning.

Det er en af grundene til, at den skal omtales her, selv om den (endnu) kun findes på engelsk. Ayòbámi Adébáyò skriver blændende godt, og hun skriver med sit eget samfund og sin egen baggrund helt inde under huden, og dermed er hun ikke bare en

stor forfatter, men også en repræsentant for den store og alt for ofte oversete litteratur, som kun sporadisk når til Danmark.

Tredjeverdenslitteratur bliver oversat

På denne baggrund forekommer det at være et luksusproblem, at det danske bogmarked er trængt. Det er blevet sværere at sælge fysiske bøger, og de seneste års inflation og økonomisk usikkerhed har kun gjort ondt værre. Politikens Forlag bekendtgjorde tidligere på året, at man gennemfører **besparelser**, hvilket blandt andet kommer til at gå ud over den oversatte skønlitteratur. I januar hed det sig, at forlaget i 2023 ville nedskære det årlige antal titler fra de sædvanlige 30 til et sted mellem 15 og 20.

Problemstillingen er den samme på mange andre forlag, og generelt betyder det, at man vil gå efter de sikre sælgere, hvilket typisk vil blive de kendte forfatterskaber fra vestlige sprog, og krimier vil fortsat være en temmelig sikker satsning. Det er derfor nærliggende at tro, at skønlitteratur fra de små sprog, og især fra andre kulturer, kommer til at få endnu vanskeligere vilkår, end det hidtil har været tilfældet, og holder denne formodning stik, vil det sige, at vores verden bliver lidt mindre, idet danske læsere i højere grad vil være afskåret fra at få indblik i de fremmede verdener, disse bøger bringer ind i vores hverdag.

“Pointen er, at uanset hvor man befinder sig på Nigerias sociale rangstige, skal man træde varsomt, for der er aldrig langt til det dybe og bratte fald i et bundkorrupt samfund, hvor man er tvunget til at klare sig selv

Nu er *A Spell of Good Things* nok i sig selv en undtagelse fra den hovedregel, bogen er en del af. For et par uger siden blev det bekendtgjort, at romanen er en ud af de 13, som er blevet nomineret til den ansete Booker Prize.

Dette er i sig selv nok til, at Ayòbámi Adébáyò har fået markant mere international opmærksomhed, og selv om hun ikke er garanteret nogen plads på podiet, når vinderen udpeges den 1. november, er dette i sig selv nok til at, et dansk forlag kunne tænkes at sørge for en oversættelse. Og det vil naturligvis kun være glædeligt, da bogen – ud over sine åbenlyse litterære kvaliteter – er en af mange fra tredjeverdenslande, som fortjener vores opmærksomhed.

Man skal træde varsomt

Eniolá og hans familie står i sig selv som et stjerneeksempel på, hvor nemt livet i Nigeria på en studs kan vende fra relativ tryghed til den totale fornedrelse. Hans far har indtil for nylig været skoleleder og en respekteret mand i lokalsamfundet, men ved et pennestrøg i hovedstaden blev hans stilling nedlagt med øjeblikkeligt varsel.

Og uden socialt sikkerhedsnet er nedturen brat. Først forsvinder familiens gamle, men absolut brugbare folkevogn, og så følger det skridt for skridt, indtil faderen er tvunget til at sælge sin elskede bogsamling. Inden længe må moderen gå på gaden og tigge, for at i det mindste børnene kan få noget at spise. For lånte penge sørger forældrene for, at søsteren kan fortsætte sin skolegang. Det synes at være en hasarderet satsning, men alligevel den eneste rimelige, da deres eneste håb om redning er, at søsteren kan få sig en uddannelse.

“Det er en sjældent klog og velskrevet bog, men den repræsenterer også noget af det, som vi godt kunne trænge til at få noget mere af på dansk

Selv om fortegnene er nogle helt andre, gør nogenlunde det samme sig gældende for Wúràolá. Ganske vist er hun født ind i en privilegeret tilværelse, men som ung kvinde er lægeuddannelsen den bedste vej til at kunne hævde sig med en selvstændig identitet i et stærkt patriarkalsk samfund. For hun er udset til at blive gift med den uligevægtige og voldelige Kúnlé, som er søn af en markant lokalpolitiker med nationale ambitioner.

I den velbjergede del af samfundet er hverdagen også en balancegang. Da Kúnlés far beder Wúràolás far om støtte i forbindelse med en vigtig valgkamp, åbner der sig en afgrund af ubehageligheder. Det skal ikke afsløres her, hvad der sker, men pointen er, at uanset hvor man befinder sig på Nigerias sociale rangstige, skal man træde varsomt, for der er aldrig langt til det dybe og bratte fald i et bundkorrupt samfund, hvor man er tvunget til at klare sig selv.

En klog og tankevækkende roman

Der er ingen løftede pegefingre, og forfatteren kommer ikke med de sædvanlige beskyldninger mod de tidligere kolonimagter, selv om dette utvivlsomt kunne være på sin plads. Ayòbámi Adébáyò interesserer sig for de menneskelige reaktionsmønstre i disse umulige sociale sammenhænge. Den gensidige vilje til at række en hjælpende hånd og solidariteten med sine nærmeste findes skam, men kun til en vis grænse.

Da Wúràolás far beslutter sig for at hjælpe sin datters kommende svigerfar, går det grueligt galt og ender i død og ødelæggelse. Og da Eniolás mor går til slægtninge,

som hun ved har en smule på kistebunden, løber hun kun ind i undskyldninger og let gennemskuelige bortforklaringer; i et samfund, hvor det sociale sikkerhedsnet er en by i Rusland, gør man klogt i at holde med næb og klør på den smule kapital, man har kunnet lægge til side, for man ved aldrig, hvornår man selv får brug for pengene.

Eventuelt kan man underbygge stemningen ved at gå på YouTube og finde 'African Queen', som spiller på radioen, mens de kører rundt i byens fattige gader.

Det er en klog og tankevækkende roman. Og til den sprogligt elegante udførelse hører, at Ayòbámi Adébayò konstant kommer med lokale kulturelle referencer, uden at det bliver pindet ud for den vestlige læser – og hun slipper afsted med det på fornem vis.

Hele sætninger og faste udtryk på yoruba, som er hovedsproget i det centrale og sydvestlige Nigeria, flettes ind i teksten, og oversættelsen må man regne sig frem til gennem sammenhængen. Det er elegant, ligesom vi får at vide, at bogens personer spiser amala, akara, boli og stødt yam med efo riro uden forklarende bisætninger til læseren. Man skal bare lade sig føre med i strømmen af faste udtryk som 'sha' og 'jare' tilsat pidgin-engelsk – så melder oplevelsen sig helt af sig selv. Eventuelt kan man underbygge stemningen ved at gå på YouTube og finde 'African Queen', som spiller på radioen, mens de kører rundt i byens fattige gader.

Det er en sjældent klog og velskrevet bog, men den repræsenterer også noget af det, som vi godt kunne trænge til at få noget mere af på dansk.

[Læs mere om bøger i POV her.](#)

Afrika

bøger

Litteraturoversættelse

tredjeverdenslande

Hans Henrik Fafner

Hans Henrik Fafner (f. 1957) er journalist med fast base nord for Tel Aviv. Han har gennem de sidste 25 år – bl.a. som korrespondent for Dagbladet Information og sidenhen Weekendavisen – skrevet om Israel og Mellemøsten. Hans omfattende viden o...

Modtag POV Weekend, følg os på Facebook – eller bliv medlem!

Hold dig opdateret med ugens væsentligste analyser, anmeldelser og essays i **POV Weekend** – hver fredag morgen.

Det er gratis, og du kan tilmelde dig her →